

EVELI TORENT I MARSANS. UN ARTISTA RECUPERAT

JORDI ALBALADEJO I BLANCO

El pintor i il·lustrador Eveli Torrent i Marsans, nascut a Badalona el 5 d'abril de 1876 i mort als 64 anys a Barcelona, el 4 d'octubre de 1940, va ser inclòs per l'Ajuntament de Badalona en el nomenclàtor de carrers i places l'any 2005.

Es reconeixia així la seva trajectòria artística, encara mal coneguda, i es preservava el record de la seva figura humana, sobretot després d'haver estat empresonat pel franquisme per formar part de la maçoneria, i morir, malalt i gairebé oblidat, a la Barcelona de postguerra.

De la seva biografia es podrien dir moltes coses: artista modernista, assidu al cenacle cultural d'Els Quatre Gats; pintor parisenc, viatger infatigable, retratista de monarques i gent d'alta nissaga, gran mestre maçó de grau 33 (el més elevat), professor de dibuix i pintura a Badalona i a Granollers... Ben segur que més d'una de les persones que llegeixin aquest article¹ quedarà sorpresa.

Malauradament, els quadres de Torrent avui dia es troben dispersos en col·leccions privades i són gairebé desconeguts tret de cercles ben reduïts.

Família i estudis

El nostre protagonista va nèixer a Badalona l'any 1876. Els seus progenitors van posar-li el nom de l'avi patern, Eveli, que havia estat adroguer a Granollers, vila d'on procedia la nissaga dels Torrent.

El jove Eveli era fill del notari Esteve Torrent i Torrabadella, que s'havia instal·lat a Badalona l'any 1856. Esteve Torrent era un home que gaudia d'un notable prestigi professional dins i fora de Badalona, i va ser escollit regidor en la candidatura liberal o administrativa encapçalada pel que fou primer alcalde electe del Sexenni Democràtic, Sebastià Badia, el 1869.

Amb la finalitat d'estar més a prop dels seus assumptes laborals, Esteve va traslladar el domicili dels Torrent a Barcelona l'any 1891.²

A la capital catalana, Eveli va cursar el batxillerat i després va matricular-se de tres assignatures a la facultat de Filosofia i Lletres (Literatura general i espanyola; Metafísica i Història crítica d'Espanya). La seva inquietud artística el va portar també a l'Escola de Belles Arts de la Llotja de Barcelona, on

va ser deixeble del pintor Ramon Martí Alsina. Aquest darrer va exercir com a mestre fins a l'any de la seva mort, el 1894, un any, aquest que, a banda dels estudis, devia ser clau per a Eveli, ja que va ser també el de la mort del seu pare.

Eveli Torent als anys vint del segle passat. Museu de Badalona. Arxiu Josep M. Cuyàs i Tolosa

Aleshores, va reorientar la seva formació universitària i va matricular-se a la Facultat de Dret, on va assistir a classes fins al 1896.³ La crida del món de l'art, però, va ser més forta que cap altra.

Torent a Els Quatre Gats

Les primeres obres de d'Eveli Torent van poder veure's a la prestigiosa Sala Parés de Barcelona, on el 1896 va exposar quadres amb paratges mallorquins. La seva singular mobilitat geogràfica el va fer relacionar-se amb el nucli intel·lectual del Saló Beethoven, a Palma. Precisament, l'escriptor J. Palau i Fabre, situa els inicis de Torent com un pintor de l'escola de Mallorca.⁴

Atenent als nous corrents artístics, Torent va entrar en contacte amb el nucli d'Els Quatre Gats, una cerveseria d'estil neogòtic situada al carrer de Montsió de Barcelona, dissenyada per Puig i Cadafalch, i convertida pel seu propietari, Pere Romeu, en un cenacle cultural d'avantguarda.

Torent va exposar en la mostra col·lectiva inaugural de l'establiment, l'1 de juliol de 1897, juntament amb els artistes Ramon Casas, Joaquim Mir, Isidre Nonell, Ramon Pichot, Santiago Rusiñol i Miquel Utrillo, entre d'altres. Va presentar-hi dos olis: *Eixida* i *Paisatge decoratiu*.⁵

Era pràcticament un pintor novell, però amb una gran ambició artística que l'impulsava a participar de la vida cultural més innovadora de Barcelona.

El dramaturg Adrià Gual, seguidor de les propostes simbolistes que arribaven de París, fundador de l'agrupació

dramàtica del Teatre Íntim amb la finalitat de modernitzar el teatre català, dins les seves *Memòries*, recorda que «el jove pintor Eveli Torrents» va ajudar en la representació de la versió de Maragall d'*Ifigènia a Tàurida*, de Goethe, als jardins del Laberint d'Horta, el 10 d'octubre de 1898.⁶

Portada de la publicació *Quatre Gats*

Torrent, amb altres artistes i escriptors d'*Els Quatre Gats*, va col·laborar com a il·lustrador en la revista *Luz* en la seva segona etapa, l'any 1898. En concret, va fer una il·lustració en el número de la segona setmana d'octubre de 1898 i la portada —una jove de regust simbolista amb el títol de *Clemencia Isaura*— en el de la quarta setmana d'aquell mateix mes i any.

Aquell 1898 va participar en l'Exposició de Belles Arts de Barcelona, mostra oficial on va presentar l'oli titulat *Pati*.

Segurament, com assenyalen Francesc Fontbona i Lluïsa Sala, autors d'un estudi sobre Eveli Torrent inclòs en el llibre de l'exposició «4 Gats de Casas a Picasso», el nostre biografiat va realitzar uns apunts per a un cartell publicitari, que, segons es pregunten els mateixos autors podria ser per a l'Anís del Mono. Formulen aquesta hipòtesi a partir dels esbossos d'un «personatge femení dempeus prop d'una barra, de formes ondulades i gasoses, que formen part de la col·lecció del vescompte de Güell», els quals són, «molt similars a les misterioses muses femenines que inspiraven el pintor Anglada-Camarasa cap a 1898-1900». També ho pensen perquè el famós concurs publicitari de la marca badalonina va celebrar-se el 1898, i sobretot per un indicatiu més directe: en un dels dibuixos s'intueixen unes lletres mig esborrades que diuen «Anís...».

D'aquesta època es coneix l'oli *La Rambla de Barcelona*, datat entre 1897 i 1899, una obra d'estil impressionista amb colors molt vius, redescoberta per al públic en l'exposició «Barcelona 1900», al Museu Van Gogh d'Amsterdam (entre el 20 de setembre de 2007 i el 20 de gener de 2008).⁷

Torent va situar-se al primer pla de l'avantguarda modernista al maig de 1899. Va presentar una exposició individual a la sala gran d'Els Quatre Gats, i el 18 de maig, a la revista homònima de la cèlebre cerveseria, va sortir una il·lustració seva a la portada. A les pàgines interiors, apareixia entre els artistes que repartien premis al certamen de putxinellis del cenacle del carrer de Montsió.

Pintura d'Evelí Torent titulada Dama publicat a *4 Gats de Casas a Picasso*

La premsa barcelonina va fer-se ressò de l'exposició Torent: la revista *Els Quatre Gats*, *Diario de Barcelona*, *La Veu de Catalunya* i *La Vanguardia*. Segons les cròniques respectives, la mostra estava formada per dibuixos i pintures amb paisatges mallorquins, un interior d'una església, un crucifix il·luminat per una atxa, un dibuix de Montalegre... La crítica coincidia a qualificar-lo com un artista modernista, sincer però encara primerenc, i Alfred Opisso subratllava des de *La Vanguardia*, tres característiques: l'atenció al color i a la llum, pròpia de la pintura impressionista; l'interès per paratges i ambients plens de simbolisme, i la connexió amb la contemporaneïtat mitjançant l'aparició de fàbriques i xemeneies.

Una crítica molt menys condescendent va publicar-se al setmanari badaloní *El Badalonés*: «domina la nota oscura y triste manifestando en el artista una imaginación falta de vida o viciada», tot i que reconeixia «mérito de algunas composiciones».

Dins de l'ambient modernista a les acaballes del segle XIX, Torent va establir amistat amb Picasso, que va dedicar-li tres retrats dibuixats al carbó, un d'ells amb la dedicatòria «A mi amigo E. Torent», que van formar part de la sèrie de retrats de joves artistes que va exposar a Els Quatre Gats al febrer de 1900.

Torent va tornar a exposar, a la Sala Parés, al juliol de 1900. Van ser cinc teles, i les cròniques periodístiques coincidiren a destacar el quadre anomenat *La Conreria*. S'hi posava de manifest la predilecció de l'autor pels entorns espirituals i místics, i també que Torent, tot i els seus dots, encara havia de consolidar-se artísticament.

Datat l'any 1900, es coneix l'oli de Torent, *Dama*, conservat actualment en una col·lecció particular, que representa una figura femenina de peu dret, amb abric llarg i un gran barret, amb una imatge que sembla inspirada en les muses d'Anglada-Camarasa, complementada per un marc modernista de fusta.

El mateix any, en la seva faceta d'il·lustrador, va ser l'autor de la capçalera de la revista badalonina *Gent Nova* (en concret del model publicat entre 1900 i 1903) i d'alguns dibuixos a llapis en les pàgines interiors. Entre altres encàrrecs, va publicar dues cobertes per a la revista *L'Atlàntida*, va realitzar cartells publicitaris, com el de la sastreria de J. Peralta de Barcelona (1900), i targetes postals de la sèrie *Pro Pàtria*, editada pel Cercle Artístic.⁸

La Sala Parés va acollir de nou les pintures de Torent dins de la XVIII Exposició Extraordinària, al mes de febrer de 1901. La crònica de *La Veu de Catalunya* el situava com un dels artistes menys coneguts del certamen i tan sols citava l'obra *Pati de Montalegre*.

L'historiador de l'art Xavier Soler, en la comunicació «Els pintors postmodernistes i la Barcelona de final del segle XIX», presentada al X Congrés d'Història de Barcelona (27-30 de novembre de 2007), situa l'obra pictòrica de Torent d'aquests anys entre la dels postmodernistes, preocupats per la recerca d'una nova expressivitat i la reafirmació de la individualitat de l'artista creador, que practicaven els artistes més coneguts de la Colla del Safrà: Isidre Nonell, Joaquim Mir, Ricard Canals, Juli Vallmitjana, Ramon Pichot, Joaquim Sunyer i Adrià Gual.

Salt cap a París

L'atracció per l'ambient artístic de la ciutat de la llum, París, no va impedir que Torent recalés primer a Madrid talment com va fer Picasso. Allà va col·laborar en la revista *Arte Joven*, impulsada per Francisco de A. Soler i per Picasso, amics d'Els Quatre Gats. No hi va publicar cap il·lustració, tot i que a l'exemplar del primer de juny de 1901, va aparèixer un retrat de Torent a llapis, signat per Ricardo Baroja, germà del famós escriptor i també col·laborador de la revista, Pío Baroja. Mesos més tard, la revista madrilenya *Blanco y Negro*, al número del 23 de novembre de 1901, va publicar un dibuix a color a tota plana, *A la caída de las hojas*, de Torent.

Després d'aquestes experiències, va viatjar a París. Fontbona i Sala, en el seu estudi, assenyalen que l'etapa com a pintor parisenc va començar de la mà de Pere Manyac «qui l'introduí, com a molts dels companys vinguts de Barcelona, en el mercat artístic francès». Entre els artistes que van relacionar-s'hi, hi havia Hermen Anglada-Camarasa, que el va retratar en el quadre *Eveli Torent tocant la guitarra*.

A la capital del Sena, entre 1902 i 1913, va exposar anualment al Saló dels Independents i al Saló de Tardor, i més esporàdicament al Saló Nacional de Belles Arts. També es coneixen exposicions individuals a la galeria de Berthe Weill al març de 1904 i a la casa Otto al febrer de 1907.

En aquesta etapa, Torent va cultivar el gènere del retrat, molt possiblement per fer front a les mancances econòmiques, i també va realitzar il·lustracions per a llibres. Entre els encàrrecs, potser com a resultat d'alguna visita a Barcelona, a l'agost de 1907, va publicar dos dibuixos a *L'Esquella de la Torratxa*.

A París, va relacionar-se amb el controvertit escriptor Laurent Tailhade. Fruit d'aquest contacte, va publicar unes il·lustracions en el diari anticlerical *La Raison* i a l'*Assiette au Beurre* el 1903. Hi apareixien imatges de la Bretanya, un indret de l'estat francès al qual, segons el seu antic company d'Els Quatre Gats Josep Rocarol, el nostre biografiat havia anat «mig a peu mig caminant». Segurament, va tornar-hi diverses vegades tal com es pot desprendre d'una sèrie de quadres fets amb tinta i guaix el 1909.

Per tal de fer-nos una idea de l'evolució artística del biografiat, dues de les seves obres més celebrades, *L'Église verte* i *Adoration du Christ*, exposades respectivament al Saló dels

Retrat d'Eveli Torent tocant la guitarra obra Anglada Camarassa a *4 Gats de Casas a Picasso*

Independents de 1903 i 1904, van motivar el crític *Louis Vauxcelles* a subratllar la seva ingenuïtat, que titllava de quasi bàrbara, la seguretat del dibuix, l'exactitud de les reflexions de la llum i la impressió de veritat que desprenien. El mateix crític, arran de l'exposició a la casa Otto, segons va traduir d'una revista francesa el setmanari badaloní, *Gent Nova* el 23 de febrer de 1907, deia: «seguint les séves aficions s'en vingué á Fransa, recorrent-la per tots indrets, sense altres recursos que'ls seus pinzells, que no sempre l'hi ha proporcionat lo més precís pera viurer en els set o vuit anys qu'está entre nosaltres». El definia com a «jove colorista» i destacava els quadres *L'Església verda* i *Adoració del Sant Crist* com a manifestacions de misticisme, així com *La filla d'Andalusia*, *La dona del clavell*, *La gitanilla* i altres obres costumistes rurals, i també marines.

L'any 1910, camí de Buenos Aires, Torent va tornar a Barcelona i va exposar a la seva ciutat natal, Badalona, una vasta antologia d'olis, aquarel·les i dibuixos al Centre Badaloní, a l'agost de 1910. Les cròniques locals de *Gent Nova*, a càrrec de J. Climent, i d'*Acció*, per part de Marc Giró, coincidiren a destacar la qualitat d'*Eglise d'Emeraude*. Climent va fer notar, a més, la bella factura dels quadres bretons, però no li van fer el pes les obres amb temes que anomenava «tipus espanyol». Giró va ser més contundent en les seves notes d'art: «esperavem del senyor Torent una cosa mellor que aquelles teles abocetades i aquelles altres d'èpoques molt anteriors, incorrectes i tot de dibuix algunes d'elles. [...] I si be considerada en conjunt no'ns plaguè del tot l'exposició Torent agafada en detall hi trobarem algunes obres ben dignes d'esser admirades». Entre elles, a més de la citada primer de tot, hi havia el «Sant Crist» i «retrat de madame X».

Periple internacional

En la dècada dels anys deu, la trajectòria artística i vital de Torent va desenvolupar-se en diferents països. Va exposar a la sala *Faianç Català* de Barcelona al març de 1914 on, segons el diari *La Publicidad*, va presentar una gran «diversidad de géneros» i obres de diferents èpoques. Entre les obres, hi havia un retrat del músic Enric Morera.

Uns mesos més tard, el 31 d'octubre, el setmanari lerrouxista badaloní *Juventud Rebelde* va informar que Torent apareixia en importants publicacions periòdiques dels Estats Units com a artista reputat. Per aquella època va immortalitzar el president dels Estats Units, Woodrow Wilson, i el monarca britànic Jordi V, entre d'altres personatges famosos. L'any 1919, per mitjà d'una carta seva, es coneix la seva adreça a Nova York, 459 Manhattan Ave.⁹

Amb motiu d'una nova exposició de Torent a Badalona, al Centre Badaloní, al maig de 1924, el setmanari *El Eco de Badalona* va dedicar-li una sèrie de tres articles: dos de pre-vis a la inauguració i un per a la crítica de l'exposició.

En el primer article, el 31 de maig, se citava que Pompeu Gener havia escrit sobre ell a la revista *Mercurio* de Nova Orleans, i s'anunciava la propera exposició.

En el segon article, el 14 de juny, es reproduïen uns paràgrafs de Laurent Tailhade, extrets de la revista parisenca *Vers et Prose* de l'any 1912, i un paràgraf de *Plus Ultra* de Nova York del febrer de 1919: «Figuran obras de Evelio Torent en las colecciones de S.M. el Rey don Carlos de Portugal, d'A. De Rotschild, Baronesa James de Rotschild, de Mr. Eug.

Descaves, Mr. Olivier Sanicere, Mr. Anatole de Monzie, Senador y Ministro de la Marina, de los Srs. de Aldao, Sr. de Urquijo, Conde de Penteado, etc., etc.»

En el tercer article, el 26 de juny, dedicat a l'exposició Torent, obra d'un vell conegut, Marc Giró, s'assenyala que l'artista «després de correr la Ceca, la Meca i la Vall d'Andorra, d'haver-se'n vist de totes i d'haver donat cap a múltiples activitats, sembla haver abandonat definitivament les seves inquietuts de rodamon», fent bona la dita catalana «Roda el Mon, i torna al Born». Giró va escriure que «l'impresió de conjunt de l'exposició no pot ser més favorable», però va puntualitzar que «existeixen algunes, poques afortunadament, incorreccions». Les seves crítiques se centraven en el fet que «segueix en Torent donant mostres d'aquella varietat de procediments que ja li retreiem anys enrera», i «algunes incorreccions de dibuix que salten a la vista». Subratlla que «el Crist com l'Església ens semblen molt ben tractades i admirablement resoltes, tan en lo que fa referencia al color, com a la técnica i als plans de perspectiva; de lo de la Bretanya hi ha de tot, com en la vinya del Senyor», i cita d'aquests darrers: *Esperant els pescadors*, *Segadors* i *Prop «Le Pardon»*. Fa especial referència al quadre intítulat *Manuelita*, «un prodigi de dibuix i de color i de técnica; i, petiteta i tot com es, es fa mirar, remirar i admirar», i també a un altre d'un cavaller basc, i finalment esmenta quadres amb paratges lluminosos de les «Illes Daurades» (potser les Illes Balears?), i les obres *Sabines*, *Els Tells* i *Private Park*.

El setmanari badaloní *El Heraldo de Badalona*, el 6 de gener de 1926, va dedicar la seva «Pàgina de Arte» a Eveli Torent. Hi va reproduir quatre quadres que la revista parisenca *Vers et prose* va qualificar d'obres d'art: *Esperando la pesca*, *Un*

alcalde de Breña, Private Park i El Cristo del Milagro. L'article citava que Torent havia estat per motius artístics a Nova York, París, Londres, Rio de Janeiro i la Bretanya.

Després de tants viatges, Torent va establir-se com a professor de dibuix a l'Escola Elemental del Treball de Badalona, dirigida per Àngel Sampere, una figura amb qui compartia afinitats en l'àmbit de la maçoneria.¹⁰

Evelí Torent. Museu de Badalona. Arxiu Josep M. Cuyàs i Tolosa

El setmanari granollerí *La Gralla* va informar el 26 de gener de 1930, la incorporació com a professor de dibuix i pintura al Col·legi Municipal de Segona Ensenyança, d'Eveli Torent, de família granollerina i amb experiència prèvia a l'Escola del Treball de Badalona. A Granollers, segons va deixar escrit l'escultor Josep Algueró, alumne seu als anys trenta, Torent, a més d'impartir classes al col·legi, també ho feia a l'Escola del Treball, a les nits. Tanmateix les targetes de presentació conservades de Torent, portaven, fins al desembre de 1931, «profesor de la Escuela Elemental del Trabajo de Badalona y del Instituto de Estudios Superiores de Granollers».¹¹

L'any 1934 Torent va realitzar, per encàrrec de l'Ajuntament de Badalona, un retrat a l'oli del comandant Fermín Galán, afusellat després de la rebel·lió fallida de Jaca contra la dictadura de Primo l'any 1930, per ser exposat al saló de plens de Casa Consistorial.

Des de finals dels anys vint, als estius, com veurem més endavant —i a partir d'una primera visita l'any 1922— es desplaçava anualment amb la seva dona a Eivissa, a la torre d'en Rovira, una torre de defensa circular, que va adquirir a Sant Antoni de Portmany, enfront de l'illot de sa Conillera.

La vinculació amb la maçoneria

La major part de la informació sobre la pertinença a la maçoneria i les activitats que hi desenvolupava Evelí Torent, es troba en l'expedient que va realitzar sobre ell el Tribunal de Represión de la Masonería y el Comunismo d'època franquista. L'expedient es conserva a l'Arxiu General de la Guerra Civil Espanyola a Salamanca.¹²

Sense que es puguin precisar els inicis de la vinculació de Torent amb la maçoneria, es tenen dades que va estar afiliat abans de tornar a residir a Barcelona als anys vint del segle XX, a la lògia nord-americana *Nino-Bixio* de Nova York, que formava part del Gran Orient Espanyol (GOE). En la correspondència de Torent referida a assumptes maçònics, s'extreu que va ser elevat a grau 32 el 26 de desembre de 1919, i en una carta de l'any 1921, afirma que va ser testimoni durant vuit anys de les incidències entre lògies nord-americanes del GOE i la Gran Lògia de Filadèlfia.

Després de la seva etapa a Nova York, Torent va afiliar-se a la lògia *Liberación* de Barcelona, el 20 d'octubre de 1920.

En una carta de Torent adreçada al Gran Mestre del GOE, Augusto Barcia, datada el 28 d'agost de 1921, apareix el seu domicili habitual a Barcelona, plaça Medinacelli 1 bis, i a l'encapçalament imprès dels fulls, la seva presentació maçònica: grau 32, garant d'amistat de la lògia *Fènix* de Barcelona, membre honorari de la lògia *Galileo Galilei* de Nova York, representant a l'Assemblea General de Madrid de la lògia *Nino Bixio* de Nova York (ambdues lògies nord-americanes formaven part del GOE), membre de la Federació del Gran Orient d'Espanya.

Va afiliar-se a la lògia *Lealtad* l'any 1922, i el 8 de febrer de 1923, va rebre el títol de grau 33, el més elevat de la maçoneria regular, per part de la Gran Logia Espanyola (GLE), segons el Ritus Escocès Antic i Acceptat.

Va ser primer vigilant de la lògia barcelonina, ritualista i filosòfica, *Helios*, sota l'obediència de la GLE, l'any 1923.

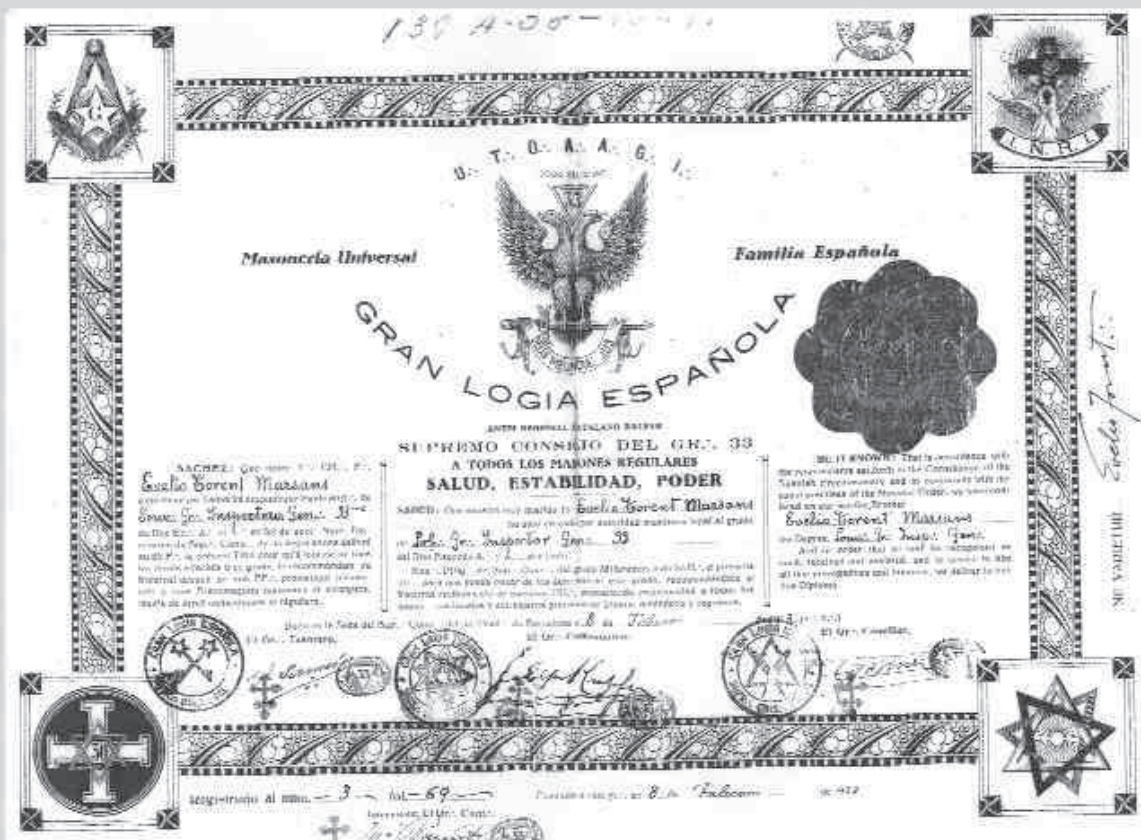
En el butlletí núm. 1 de la GLE, al març de 1923, va reproduir-se una conferència seva sobre el simbolisme, en què afirmava que «el perfecto Masón, no debe contentar-se con la forma, debe buscar descubrir la idea que el Símbolo representa», i deia finalment que «el Masón que no manifiesta interés alguno por todo aquello que no son sus opiniones políticas y que pretende que su Logia y la Masonería lo ayuden para hacer prevalecer sus opiniones, no debe, ni puede jamás entrar en los Capítulos y tampoco es mucho de desear en las Logias Simbólicas».

Va entrar a formar part del Suprem Consell espanyol integrat per membres del GOE i la GLE, el 6 de març de 1925 com a Gran Mestre de grau 33.¹³ Al gener de 1927, va ser nomenat segon vigilant de la lògia *Redención* de Barcelona, i un any després, primer vigilant. La seva trajectòria va continuar amb diferents càrrecs i contactes amb els principals maçons de l'Estat, que van ser recollits minuciosament en l'expedient repressor franquista.

Un aspecte curiós és la vinculació amb l'illa d'Eivissa. En la seva residència estival a la torre d'en Rovira, coneguda com la *Cova dels Faraons* van tenir lloc algunes «tingudes» maçòniques. En concret, el 17 de juliol de 1928, Torent, com a garant d'amistat amb la lògia *Redención* de Barcelona, va impulsar la formació del *Triangle Sol Naciente* que va esdevenir lògia (amb almenys set mestres units), el 1933, amb el núm. 22 del GOE.¹⁴ Segons l'estudi de Mariano Planells sobre la maçoneria a les Pitiüses, Torent va pintar a les parets de la torre: «estatuts, ritus Escocès Antic i Acceptat, emblemes, mobles, inscripcions, seients, símbols fins el sostre que estava pintat a semblança del cel simbolitzant l'apertura de la maçoneria fins l'infinit».¹⁵

Es dona la circumstància que l'illot de sa Conillera, davant d'on tenia la seva residència, és l'únic lloc de l'hemisferi nord on s'observa una conjunció astral completa, fenomen astronòmic que comparteix amb l'illa de Pasqua a l'hemisferi sud.

Planells va anotar també que Toront, conegut a l'illa amb el sobrenom d'*es Conde Pallaret*, va fer amistat amb l'historiador i clergue eivissenc, Isidor Macabich.

Títol atorgat a Eveli Toront per la Gran Logia Española com a gran mestre de grau 33

Els darrers anys de la seva vida

La rebel·lió militar que va donar inici a la Guerra Civil va sorprendre Torent a Eivissa, que va quedar sota comandament dels revoltats. Aquest fet va donar lloc a una situació equívoca sobre la seva situació d'adhesió a la República.

El *Diari de Barcelona*, portantveu d'Estat Català, el 20 d'agost de 1936, va publicar l'article «Un senyor eivissenc s'oferi al feixista comandant Mestres». L'article reproduïa una carta trobada al comandant rebel, un cop els republicans van recuperar el control de l'illa i que Eveli Torent li havia escrit el 24 de juliol. La carta felicitava el militar com a encarregat de la comandància d'Eivissa, i afegia textualment: «VIVA ESPAÑA!!! Grito que doy con toda la fuerza de mis pulmones, mientras miro ondear hermoso el emblema de nuestra querida Patria en lo alto de la torre».

El *Diari de Barcelona*, el dia 22 d'octubre, va publicar un nou article sobre el «cas Torent»: «Justa i necessària rectificació. El ciutadà Eveli Torent és un conseqüent republicà de neta història». L'article va permetre a Torent —de nou a Barcelona un cop realitzada l'expedició republicana a les Balears— poder explicar-se després de la darrera informació publicada. Torent afirma voler solucionar l'equívoc perquè té un «*delicat estat de salut, així com també el de la meva companya*». Explica que la carta va fer-la per salvar onze companys presoners dels militars que estaven a punt de ser afusellats al castell de l'illa. Per això, ell que «es trobava a cinc hores de la capital i sense facilitats de comunicació» on té un «Museu d'art antic que he bastit a la Torre», va enviar una carta al nou comandant militar que ell recordava com un «home d'Esquerra, anticlerical i antimilitarista». Posteriorment va anar a

veure el comandant que, després d'una breu entrevista, va alliberar els onze detinguts. Prossegueix que, quan va saber per un pagès que les Milícies Catalanes havien desembarcat a Eivissa, va presentar-se davant dels comandaments republicans, que li van estendre un salconduit i una llicència d'armes. El dia 30 d'agost, va ser cridat pel Comitè Antifeixista d'Eivissa i els va donar explicacions per la carta trobada a l'excomandant Mestres, ensenyant-los com a prova una carta de gratitud cap a ell del doctor Joan Medina, un dels alliberats. Finalment, Torent assenyala que ell té «un historial de més de quaranta anys de lluita per la Llibertat, la Igualtat, la Fraternitat i el Treball».

Al mes de desembre, el dia 6, *La Gralla*, va informar que Torent havia visitat la redacció i que s'incorporaria novament a la plaça de professor que ocupava a Granollers.

En acabar la Guerra Civil, l'any 1939, Torent va ser empresonat a la Model de Barcelona pels franquistes per formar part de la maçoneria. Allà el va retrobar el seu vell amic Josep Rocarol, «tot carregat de sarna». Torent va sortir de la presó, però va morir ben aviat, el 4 d'octubre de 1940.

Notes

1. Agraïxo al Dr. Joan Villarroja, Núria Casals, Montserrat Carreras i Margarida Abras la seva col·laboració en la realització d'aquest article.

2. Sobre la família Torent, vegeu Arxiu Històric Comarcal del Vallès Oriental (Granollers): Dossier Eveli Torent Marsans, dades del padró (1850); *El Congost* (8/07/1894, 15/07/1894), *El Eco de Badalona* (27/12/1868).

3. Sobre els estudis universitaris, vegeu Arxiu de la Universitat de Barcelona (dades proporcionades per Núria Casals).
4. Jardí, Enric. *Historia de Els 4 gats*; Ráfols, J.F. *Modernismo y modernistas*; Fontbona, Francesc; Sala, Lluïsa. *Eveli Torent. Un artista a Els Quatre Gats*; Palau i Fabre, J. *Picasso i els seus amics catalans*.
5. Fontbona, Francesc; Sala, Lluïsa. *Op. cit.*; Jardí, Enric. *Op. cit.*; Ráfols, J.F. *Op. cit.*
6. Gual, Adrià. *Mitja vida de teatre (Memòries)*.
7. Diari *Avui*, 21/09/2007.
8. Albaladejo, Jordi; Bocanegra, Mª Dolors. *Badalona Modernista*.
9. Arxiu General de la Guerra Civil Espanyola (Salamanca). Expedient personal d'Evelio Torent Marsans (Exp. 13-A-208). El catedràtic d'història contemporània Joan Villarroja m'ha facilitat una fotocòpia de l'expedient.
10. Testimoni del pintor Joaquim Sarriera, alumne en aquella època.
11. *El 9 Nou*, 9/08/1996: article de Josep Algueró sobre Eveli Torent Marsans. Targetes de presentació, desembre 1930 i desembre 1931: Expedient personal d'Evelio...
12. Expedient personal d'Evelio...
13. Sánchez i Ferré, Pere. *La maçoneria en la societat catalana del segle XX (1900-1947)*. Barcelona, 1993.
14. Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera. Volum VI (2002).
15. Planells, Mariano. *La Masoneria en las Pitiusas*. Anuario Ibiza-Formentera, 1987.

Bibliografia

- Albaladejo, Jordi; Bocanegra, M. Dolors. *Badalona Modernista*. Badalona, 2003.
- Fontbona, Francesc; Sala, Lluïsa. *Eveli Torent. Un artista a Els Quatre Gats al catàleg de l'exposició 4 Gats de Casas a Picasso*. Barcelona, 2005.
- Gual, Adrià. *Mitja vida de teatre (Memòries)*. Barcelona, 1960.
- Jardí, Enric. *Historia de Els 4 gats*. Barcelona, 1972.
- Palau i Fabre, J. *Picasso i els seus amics catalans*. Barcelona, 1971
- Planells, Mariano. *La Masoneria en las Pitiusas*. Anuario Ibiza-Formentera. 1987.
- Ráfols, J.F. *Modernismo y modernistas*. Barcelona, 1949.
- Sánchez i Ferré, Pere. *La maçoneria en la societat catalana del segle XX (1900-1947)*. Barcelona, 1993.

Hemeroteca

Arte Joven, Blanco y Negro (Madrid); *Avui, Diari de Barcelona, Luz, La Publicidad, Els Quatre Gats, La Vanguardia, La Veu de Catalunya* (Barcelona); *Acció, El Badalonés, El Eco de Badalona, Gent Nova, El Heraldo de Badalona, Juventud Rebelde* (Badalona); *El Congost, La Gralla* (Granollers).

Arxius

Arxiu General de la Guerra Civil Espanyola (Salamanca), Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Arxiu Històric Comarcal del Vallès Oriental (Granollers).